

Olividae

Tekst en foto's Ron Voskuil

De familie Olividae en het geslacht *Oliva* in het bijzonder zijn al sinds jaar en dag geliefde verzamelobjecten bij verzamelaars van tropische schelpen. Dit is ongetwijfeld te danken aan de prachtige glans, tekening en vorm die de vertegenwoordigers van deze familie kenmerken.

Wanneer men echter begint met verzamelen en men tracht meer te weten te komen over deze familie dan zal men zich geplaagd zien voor een nijpend gebrek aan betrouwbare en volledige literatuur.

Dat is echter niet zo vreemd. De deskundigen op het gebied van Olividae zijn het al decennia lang nauwelijks met elkaar eens en door de complexiteit van deze familie is deze door de jaren heen vrij stiefmoederlijk behandeld.

Een goede stap in de richting werd in 1969 gedaan door ZEIGLER en PORRECA die een monografie van het geslacht *Oliva* publiceerden. Ook nu nog is dit het enige redelijk complete werk over dit geslacht.

Wanneer men er enige moeite voor doet kan men echter vrij veel literatuur verzamelen waarop men zich redelijk goed kan verlaten. De literatuurlijst aan het eind van dit artikel somt de belangrijkste daarvan op.

KLASSE: Gastropoda

ONDERKLASSE: Prosobranchia

ORDE: Neogastropoda

SUPERFAMILIE: Volutacea

FAMILIE: Olividae

GESLACHTEN: o.a. *Oliva* Brugière, 1789

Ancilla Lamarck, 1799

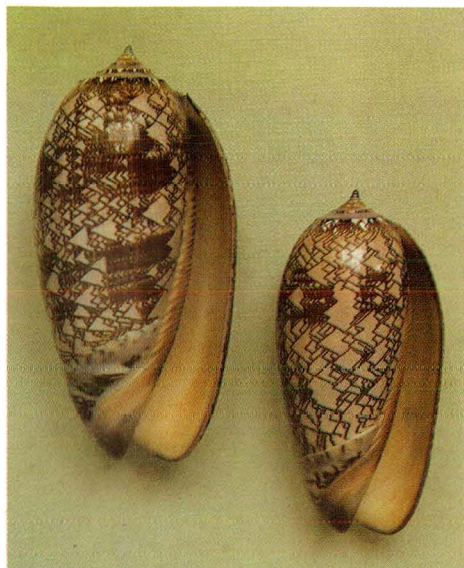
Agaronia Gray, 1839

Olivancillaria d'Orbigny,
1840

Olivella Swainson, 1831

Jaspidella Olsson, 1956

Belloliva Peile, 1922

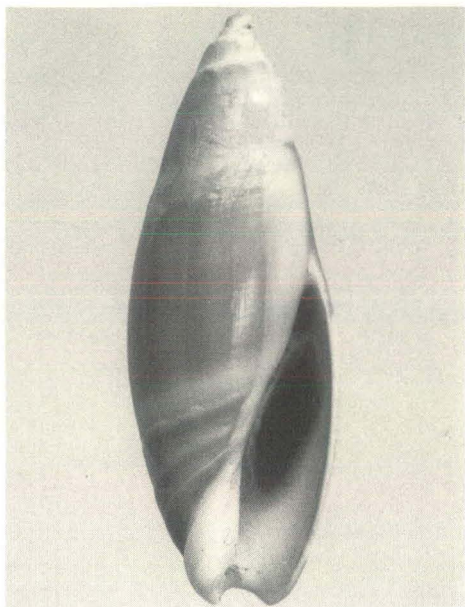

Afb. 1 *Oliva porphyria* (L., 1758).

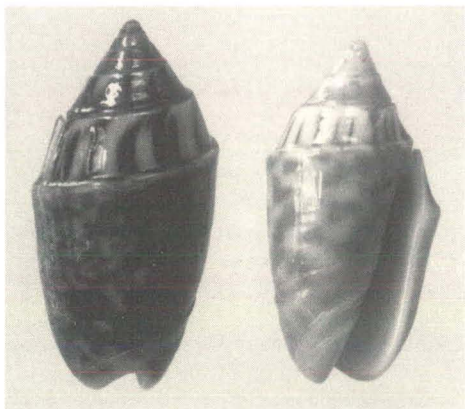
Om iets beter te weten waarover we nu eigenlijk praten is het zinvol om even te kijken naar de plaats van de familie in het taxonomische systeem, zoals dat hiernaast is gegeven.

Deze indeling heeft wel enige toelichting nodig. De soort op afbeelding 2 heet voluit: *Ancillus (Turrancilla) suavis* (Yokohama, 1922). Zoals u ziet komt het geslacht *Ancillus* niet voor in het overzicht dat ik hierboven gaf. In veel boeken komen we deze soort tegen tegen met de geslachtsnaam *Ancilla*; dit is ondanks het kleine verschil toch een ander geslacht, waarin de soort *suavis* eigenlijk niet thuis hoort.

Wanneer ik de complete geslachtsindeling van deze familie hier neer zou zetten en in zou gaan op de moeilijkheden die hiermee samenhangen, zou ik ver buiten het bestek van dit artikel komen.

Afb. 2 *Ancillus (Turranquilla) suavis* (Yokohama, 1922) is een japanse diepwatersoort. Dit exemplaar is 39 mm lang en zoals u wellicht op zal vallen heeft deze soort een zeer kenmerkende geërodeerde spiraal. Het operculum is doorschijnend lichtgroen van kleur.

DE BELANGRIJKSTE KENMERKEN

De verschillende geslachten hebben vrij typische kenmerken zodat het voor niemand moeilijk is ze uit elkaar te houden.

Oliva: Stevige, glanzende schelpen met een laatste winding die ongeveer 4/5 van de totale schelphoogte bedraagt. De dieren hebben geen operculum.

Ancilla: Stevige tot zeer fragiele schelpen die niet de hoogglans bezitten van het geslacht Oliva. Meestal een bredere mondopening en een laatste winding die 3/4 tot de helft van de totale schelphoogte bedraagt. Operculum soms aanwezig.

Agaronia en **Olivancillaria:** Stevige schelpen die meestal vrij dof zijn. De dieren hebben een operculum. Deze geslachten worden vooral gekenmerkt door de dikke calluslagen die op de schelp te vinden zijn.

Agaronia heeft een kleinere laatste winding dan Olivancillaria.

Olivella: Klein, slank en meestal spits met een vrij kleine laatste winding. De dieren zijn veel primitiever dan bv. Oliva, ze bezitten bijvoorbeeld geen ogen. Een operculum is soms wel, soms niet aanwezig.

Jaspidella: Als Olivella maar de dieren bezitten nooit een operculum en hebben de radula als Oliva.

Belloлива: Lijkt veel op Olivella en Jaspidella en is eigenlijk alleen maar hiervan te onderscheiden door de plaats van herkomst. Dit is een overwegend Australisch geslacht.

Afb. 3 *Oliva parkinsoni* Prior, 1975. Deze exemplaren zijn afkomstig van de Russel eilanden die deel uitmaken van de Solomon eilanden en 30 meter diep gevist zijn.

DE VERSCHILLENDE SOORTEN

Wanneer men alle namen van soorten, ondersoorten, synoniemen en variëteiten op een rijtje zet zal men ongeveer 1200 namen tellen. Globaal gezien zijn ongeveer 500 namen van belang. Hiervan duiden ongeveer 250 namen een soort aan, terwijl de rest betrekking heeft op ondersoorten en variëteiten.

Zoals u weet is het in de malacologie vaak heel moeilijk soorten af te grenzen. Bij deze familie is het vaak ondoenlijk omdat sommige soorten zo variabel zijn in kleur, tekening en afmetingen dat twee uitersten van één bepaalde soort in de verste verten niet meer op elkaar lijken.

Alleen door grote aantallen exemplaren te bekijken kan men enig inzicht krijgen in soorten en soorts-complexen. Beruchte voorbeelden hiervan zijn onder andere *Oliva vidua* (Röding, 1798) en *Oliva tremulina* Lamarck, 1811.

Andere soorten, zoals bijvoorbeeld *Oliva porphyria* (Linné, 1758) (Afb. 3), zijn totaal niet variabel en makkelijk te determineren.

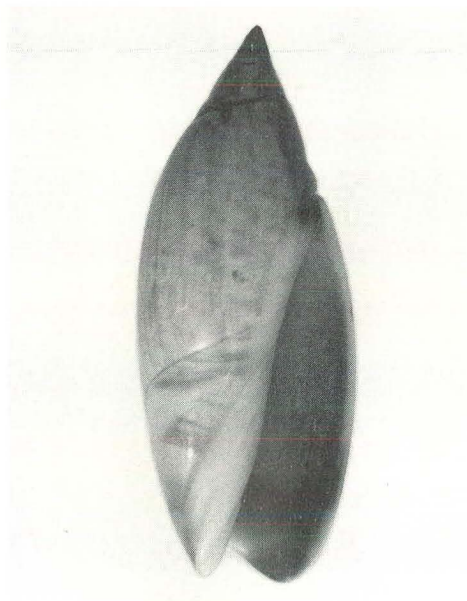
Een woord van waarschuwing is hier ook wel op zijn plaats tegen de "variëteiten-freaks" die proberen om elk exemplaar in te delen bij een bepaalde vorm die in de loop der jaren benoemd is. Men moet dan wel beseffen dat de taxonomische waarde van deze namen nihil is en dat ze eigenlijk alleen handig zijn om aan een andere verzamelaar duidelijk te maken welke kleurvorm men bedoelt.

Het verhoogt echter de overzichtelijkheid van uw collectie wanneer u in het geval van deze familie met het determineren niet verder gaat dan tot het niveau van de soort.

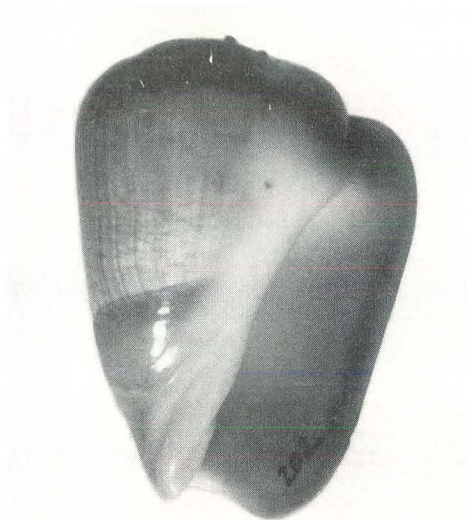
HET BIOTOOP

De meeste soorten van deze familie zijn bewoners van ondiep water, sommigen komen zelfs in het littoraal voor. Ze leven daar ingegraven in het zand of de modder en worden vooral 's nachts actief. Hun voedsel bestaat overwegend

Afb. 5 *Olivancillaria urceus* (Röding, 1798), 4 cm, afkomstig van Salvador, Brazilië, gedregd op 10 vadem diepte. Typesoort.

Afb. 4 *Agaronia (Agaronia) testacea* (Lamarck, 1811), 3 cm, afkomstig van de Golf van Californië, Mexico.

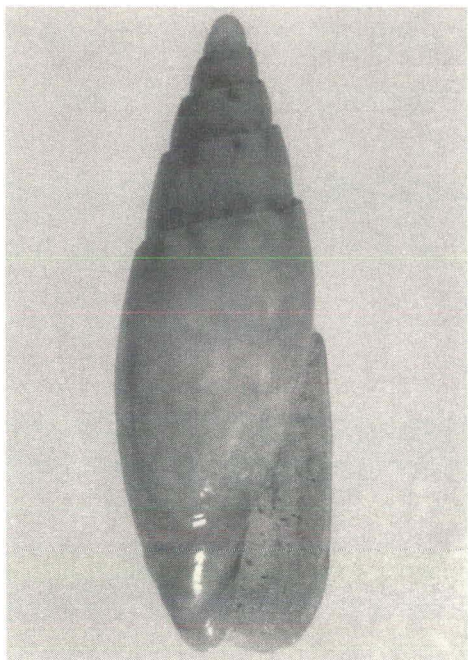

Afb. 6 *Olivella (Olivella) dama* (Mawe, 1828).
Typesoort van dit geslacht. Het afgebeelde
exemplaar is 18 mm en komt van Puerto Pena-
sco, Sonora, Mexico.

uit kleine prooidieren als wormen, geleedpotigen
en kleine mollusken. Zo eet *Agaronia propatula*
Conrad, 1849 uit Westelijk Amerika de kleine *Oli-
vella semistriata* Gray, 1839.

De laatste jaren worden er meer en meer nieuwe
soorten gedregd uit dieper water. Een voorbeeld
hiervan is *Oliva parkinsoni* die u ziet op Afb. 3.
Dit is één van de weinige soorten die binnen het
bereik van de partikuliere verzamelaar gekomen
is na zijn ontdekking.

Verreweg de meeste nieuwe soorten in deze fa-
milie komen zeker de eerste jaren niet verder
dan de grote musea over de hele wereld.

Wanneer men meer te weten wil komen over de-
ze familie kunt u de volgende literatuur raadple-
gen.

- ABBOTT, R.T. & P. DANCE, 1982. Compendium of Sea-
shells.
- BURCH, J.Q. & R.L. BURCH, 1960. Catalogue of recent
and fossil Olives, Issue 196 of Minutes of the Con-
chological Club of Southern California.
- BURCH, J.Q. & R.L. BURCH, 1963. Genus *Olivella* in
Eastern-Pacific. The Nautilus, vol. 77, pp 1-8.
- KILBURN, R.N., 1981. Revision of the genus *Ancilla*
Lamarck, 1799. Annals of the Natal Museum, Vo.
24 (2), pp 349-363.
- OLSSON, A.A., 1956. Studies on the genus *Olivella*. Pro-
ceedings of the Academy of Natural Sciences of
Philadelphia, Vol. 108, pp 155-225.
- ZEIGLER, R.F. & H.C. Porreca, 1969. Olive shells of the
world.

Afb. 7 *Belloliva leucozona* (Adams & Angas,
1864). Een Australische diepwatersoort, ge-
dregd op een diepte van 23 vadem nabij Strad-
broke Island, Queensland. 9 mm.